

Apothekers moeten alert en kritisch zijn, en bijsturen wanneer de patiënt gevaarlijke combinaties vraagt.

Slechts acht van de 51 onderzochte apothekers vervulden hun rol uitstekend.

Het merendeel van de apothekers stelde geen enkele vraag bij de eerste aflevering van een geneesmiddel.

Apothekers verkopen achteloos

Een apotheker mag niet zomaar blindelings geneesmiddelen verkopen, maar moet als zorgverlener ook gevaarlijke combinaties signaleren.

Geneesmiddelen kunnen symptomen verlichten, ziektes genezen en zelfs levens redden, maar in de verkeerde combinaties kunnen ze ook heel wat schade aanrichten. Een relevante interactie is een onderlinge wisselwerking tussen geneesmiddelen of middelen zoals voeding of alcohol, die kan resulteren in een verminderde werkzaamheid of zelfs een verhoogde toxiciteit. Kortom: geneesmiddelen kunnen minder effectief worden of zelfs ongewenste, mogelijk schadelijke effecten veroorzaken. Soms blijven deze interacties onder de radar en gaan ze onopgemerkt voorbij, ze hoeven niet altijd nadelige gevolgen te hebben voor de patiënt. Toch moet de apotheker te allen tijde alert zijn voor dergelijke interacties, bijvoorbeeld vooral bij ouderen, die vaak een heleboel

verschillende geneesmiddelen tegelijkertijd nemen. Hij moet uiteraard zelf een goede kennis hebben van zulke interacties, maar kan hiervoor ook een beroep doen op literatuur of software zoals Delphi-Care, dat interacties automatisch detecteert bij de aflevering van geneesmiddelen.

Kritisch en alert

Apothekers hebben het monopolie op de verkoop van geneesmiddelen. Ze hebben echter een ruimere rol te vervullen dan enkel die van verkoper, namelijk die van zorgverlener en adviseur. Een apotheker die de gevraagde middelen aflevert zonder zelf vraagtekens te plaatsen bij de bestellingen, schiet schromelijk tekort in zijn rol, wat voor de patiënt evenwel zware gevolgen kan hebben. Het is immers van vitaal belang dat zowel de dokter als de apotheker een oogje in het zeil houdt om interacties te voorkomen. Wanneer de patiënt geneesmiddelen aankoopt zonder voorschrift, komt deze taak louter op de schouders van de apotheker terecht.

Zo ook in ons onderzoek, waar we telkens een vrij te verkrijgen geneesmiddel probeerden aan te kopen samen met een geneesmiddel op voorschrift waarmee dat eerste mogelijk in interactie treedt. In het eerste geval kochten we Marcoumar, een antistollingsmiddel tegen bloedproppen, waarbij we eveneens een doosje

ONS ONDERZOEK

Zoek de interactie

Wij wilden de kennis testen van de apotheker over (relevante) interacties tussen geneesmiddelen. Onze onderzoekers bezochten in oktober/november 2011 55 apotheken (25 Vlaamse, 24 Waalse en 6 in het Brussels gewest) tweemaal. Door omstandigheden, bv. sluitingsdagen, werden slechts 51 van de 55 apotheken voor beide scenario's bezocht.

We kozen telkens voor een interactie tussen een voorschriftplichtig geneesmiddel en een geneesmiddel dat vrij te koop was. Onze anonieme onderzoekers hadden een voorschrift voor Marcoumar, een antistollingsmiddel, waarbij ze een doosje Aspirine tegen hoofdpijn vroegen. In een tweede scenario overhandigden ze een voorschrift voor Deso 20, een anticonceptiepil, en bestelden ze nog sint-janskruid. In het ideale scenario vraagt de apotheker of beide middelen bedoeld zijn voor dezelfde patiënt. Daarna is het zijn taak om de patiënt te informeren dat de middelen niet samen mogen worden ingenomen en een beter alternatief voor te stellen.

Hoewel ons onderzoek een schets geeft van de situatie in de sector, blijft het een momentopname die geen veralgemening toelaat. We vermelden in de tabel enkel de resultaten voor Vlaanderen en Brussel. De resultaten voor Wallonië vindt u in onze Franstalige editie via www.test-achats.be/tsdoc.

Bijna 3 % van de ziekenhuisopnames is te wijten aan interacties

Aspirine tegen hoofdpijn vroegen. Beide middelen zijn echter bloedverdunders, waardoor de patiënt interne bloedingen kan krijgen. In het geval van een hersenbloeding kan dit zelfs fataal zijn. Bij een tweede bezoek bestelden we de anticonceptiepil Deso 20. Die kan in combinatie met sint-janskruid, een mild plantaardig

> antidepressivum, een verminderde werking hebben. Concreet betekent dit dat de patiënte mogelijk tussentijdse bloedingen kan krijgen of zelfs ongewenst zwanger kan raken wanneer ze beide middelen tegelijkertijd gebruikt. Beide interacties zijn wetenschappelijk beschreven in de literatuur en zouden gekend moeten zijn door elke apotheker. Idealiter weigert hij dan ook om de twee middelen samen af te leveren en stelt hij een alternatief voor zoals paracetamol in plaats van Aspirine. Hij kan ook een extra voorbehoedsmiddel aanraden of voorstellen een arts te raadplegen. In de praktijk stelde de overgrote meerderheid van de onderzochte apothekers echter zwaar teleur doordat ze in alle talen zwegen over één of zelfs beide interacties.

Helpt herkent gevaarlijke combinatie

Voor de combinatie van Marcoumar en Aspirine 500 mg kan de onoplettendheid van de apotheker tot ernstige gevolgen leiden.

VLAAMSE EN BRUSSELSE APOTHEKERS EN DE AFLEVERING VAN INTERAGERENDE GENEESMIDDELEN

Postcode	Naam en adres van de apotheker	Aflevering Aspirine 500 mg	Aflevering sint-janskruid
1070	Pharmacie Parc Astrid, Dokter Jacobsstraat 88, Anderlecht	+	●
1070	Boutelier Universal Pharma, Lennikse Baan 400, Anderlecht	●	●
1070	Sutens-Knops, Maurice Herbetellaan 1, Anderlecht	⊕	●
1070	Weerebrouck, Prins van Luiklaan 72, Anderlecht	+	●
1070	Pharmacie Saint Guidon, Sint-Guidostraat 21, Anderlecht	●	●
1070	Pharmacie Olivier, Albert I-Square 4, Anderlecht	—	n.v.t.
1070	Pharmacie Dieu, Kliniekstraat 51, Anderlecht	n.v.t.	●
1800	Multipharma Branders, Rooseveltlaan 173, Vilvoorde	●	●
1800	Van Tongelen, Jean-Baptiste Nowélei 30, Vilvoorde	●	●
1800	Lafontaine, Grimbergsesteenweg 43, Vilvoorde	—	n.v.t.
1851	Vandeputte, Kerkstraat 98, Humbeek	+	●
1861	De Boeck-Houman, Gemeenteplein 1, Wolvertem	+	●
1980	Verbist, Grimbergsesteenweg 24, Epegem	n.v.t.	●
2800	De Lindeboom Cheyns, Liersesteenweg 88, Mechelen	+	⊕
2800	De Voorzorg Lagae, Nekkerspoelstraat 66, Mechelen	●	●
2800	De Merode, Frederik de Merodestraat 60, Mechelen	+	—
2800	De Vos, Tervuursesteenweg 203, Mechelen	⊕	●
2800	De Pourcq, Bafferstraat 26, Mechelen	●	●
3800	Berden, Grote Markt 23, Sint-Truiden	●	●
3800	Lux, Tongersesteenweg 248, Brustem	●	⊕
3800	Patrona Swevers, Stapelstraat 55, Sint-Truiden	●	●
3800	Noben, Tongersesteenweg 26, Sint-Truiden	●	●
3803	Dams, Zoutleeuwsesteenweg 128, Wilderen	●	●
8500	Ampe, Doorniksewijk 33, Kortrijk	●	●
8500	De Volksmacht-Van Antwerpen, Doorniksestraat 24, Kortrijk	—	●
8500	Van Hoecke, Oudenaardsesteenweg 62, Kortrijk	⊕	—
8500	Dierick & Verleyen, Overleiestraat 19, Kortrijk	●	●
8500	Crocodile, Grote Markt 5, Kortrijk	+	⊕
8500	Jonckheere, Louis Robbeplein 7, Kortrijk	n.v.t.	●
8500	Vanden Brande, Meensesteenweg 26, Kortrijk	⊕	n.v.t.
9000	Ingels, Steendam 112, Gent	●	⊕
9000	Vooruit D'Haenens, Fonteinplein 39, Gent	+	⊕
9000	Verzele, Oudenaardsesteenweg 93, Gent	—	●
9000	De Lindeboom De Vriese, Koophandelsplein 17, Gent	+	●

⊕ zeer goed + goed — slecht ● zeer slecht
n.v.t. niet van toepassing

Voor de resultaten van apothekers in Wallonië kunt u online onze Franstalige editie raadplegen. Surf naar www.test-achats.be/tsdoc.

Tesamen kunnen ze namelijk bloedingen in de hand werken. De middelen mogen dan ook onder geen enkel beding samen worden afgeleverd, zelfs niet mits waarschuwingen.

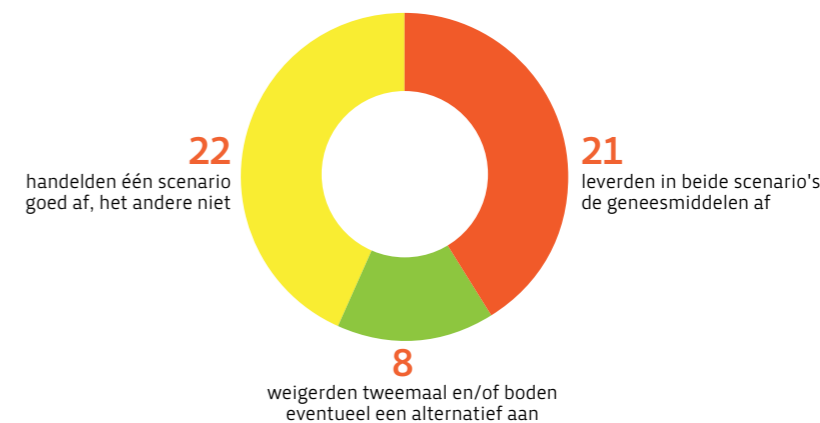
Concreet voerde één op de vier bezochte apothekers (14 van de 55) zijn taak naar behoren uit door de Aspirine niet te verkopen en paracetamol voor te stellen als alternatief (+). Acht andere gingen nog een stapje verder door ook de juiste dosering van paracetamol door te geven en te vermelden dat het niet te lang mag worden ingenomen (⊕). In totaal deden 22 apothekers het dus (zeer) goed. Zeven apothekers merkten de interactie op, maar leverden de twee middelen desondanks allebei af. Ze informeerden de patiënt wel, maar gaven de Aspirine toch mee (—). Twee van hen vertelden de patiënt om niet te veel Aspirine in te nemen, vier gaven aan dat er een mogelijkheid is van bloedingen en eentje waarschuwde enkel dat dit alletwee bloedverdunners zijn. Dit zijn correcte raadgevingen, wat beter is dan de patiënt helemaal niet te waarschuwen, maar toch mag de apotheker zo'n belangrijke beslissing niet aan de patiënt overlaten. Die is immers niet altijd even goed op de hoogte van de gevaren. 26 apothekers ten slotte gaven de aspirine mee zonder enige commentaar (●). Een dergelijke nonchalance is voor een zorgverlener onaanvaardbaar!

Drie op de vijf falen

Twee op de vijf apothekers (22 van de 55) merkten de interactie tussen Deso 20 en sint-janskruid op, al gaven ze hier niet allemaal op de juiste manier gevolg aan. 15 apothekers gaven geen sint-janskruid mee, terwijl drie andere de twee middelen wél afleverden, maar met de duidelijke waarschuwing om een extra voorbehoedsmiddel te gebruiken (⊕). In totaal deden 18 apothekers het uitstekend, waarbij de Vlaamse en Brusselse

Apothekers zijn te nonchalant

Slechts een minderheid van de 51 dubbel bezochte apothekers wist beide interacties te herkennen én er op te reageren.

apothekers onderdeden voor hun Waalse collega's.

Maar liefst 33 apothekers detecteerden de interactie niet, hoewel de combinatie van de twee middelen uit voorzorg is gecontra-indiceerd en dus moet worden vermeden. Toch leverden zij zonder enige commentaar sint-janskruid af (●).

Nog vier apothekers gaven wel raad, maar veel te vaag, en vervulden hun rol dus onvolledig (—). Zij lieten de keuze verder aan de patiënt. Zo vertelde één apotheker wel dat beide pillen elkaar beïnvloeden, maar niet op welke manier of in welke mate. Dat lijkt ons een advies waar de patiënt maar weinig aan heeft. Twee anderen raadden dan weer aan om de geneesmiddelen op verschillende tijdstippen in te nemen, hoewel we deze raadgevingen nergens in de medische literatuur terugvinden. De vierde kende de interactie wel, maar zei dit zelf nog nooit te hebben gezien en minimaliseerde daarmee de mogelijke gevolgen. Aangezien er wel degelijk wetenschappelijke bewijzen bestaan voor deze interactie vinden we dat dit niet door de beugel kan.

Meer dan een kwart signaleerde geen enkele interactie

Apotheker schiet tekort

Slechts een kwart van de onderzochte apothekers (13 van de 51) signaleerde beide interacties, waarvan er slechts acht beide scenario's schitterend afhandelden door de interagerende geneesmiddelen niet samen af te leveren. Meer dan een vierde (17 van de 51) herkende geen enkele interactie. De anderen wisten slechts één van de twee interacties te detecteren. De kennis rond interacties bij apothekers laat dus duidelijk nog te wensen over en in het belang van de patiënt is het nodig dat hieraan wordt gewerkt. De meeste onderzochte apothekers spelen hun rol als adviseur en zorgverlener niet naar behoren, ook al kunnen ze in hun zaak vaak een beroep doen op softwaresystemen die interacties automatisch melden. Bovendien slaagden twee apothekers, Pharmacie Saint Guidon uit Anderlecht en Saint Job uit Waver, er in om ons een vervallen product mee te geven, namelijk het sint-janskruid! Daarnaast stellen apothekers ook nog te weinig vragen. Wanneer zij een patiënt voor de eerste keer over de vloer krijgen en diens historiek dus niet kennen, zijn zij ei-

De meest voorkomende interacties

Neemt u interagerende geneesmiddelen van deze lijst samen in, neem dan contact op met uw arts of apotheker om dit verder te bespreken en eventueel uw medicatie aan te passen.

GENEESMIDDELENGROEP 1

nitraten (bij angina pectoris)
Cedocard, Minitran, Nitrolingual

statines (cholesterolverlagers)
Zocor, Pravastatine Sandoz, Lipitor

simvastatine en atorvastatine
Zocor, Simvastatine EG, Lipitor

stollingsremmers
Marcoumar, Marevan, Sintrom

bèta₂-mimetica (bij astma)
Ventolin, Oxis

GENEESMIDDELENGROEP 2

erectiestimulerende middelen
Viagra, Cialis, Levitra

macroliden (antibiotica)
Erythroforte, Biclar, Ketek

azoolderivaten (bij schimmels)
Nizoral, Itraconazole Mylan

acetylsalicylzuur (pijnstillers)
Aspirine, Sedergine

niet-selectieve bètablokkers (bij hoge bloeddruk)
Propranolol EG, Timolol

SYMPTOMEN

sterke bloeddrukdaling met aanvallen van bewusteloosheid

spierpijn, spierzwakte en spiercelnecrose

spierpijn, spierzwakte en donkere urine

bloedingen

ademhalingsproblemen, kortademigheid

ADVIES (volgens Delphi-Care)

gecontra-indiceerd: ernstige gevolgen zijn waarschijnlijk

gecontra-indiceerd: ernstige gevolgen zijn waarschijnlijk

gecontra-indiceerd: ernstige gevolgen zijn waarschijnlijk

uit voorzorg gecontra-indiceerd

opvolging van patiënt of aanpassing vereist

genlijk verplicht om hem enkele cruciale vragen te stellen: is het geneesmiddel voor de persoon zelf en kent hij het gebruik ervan? Ze moeten ook polsen naar de medische achtergrond van de patiënt. Aan de hand van deze drie vragen kan de apotheker gericht advies geven. Hij is immers ook verplicht om de patiënt juist te informeren, bijvoorbeeld over het doel van de afgeleverde geneesmiddelen en het juiste gebruik ervan.

Opdat de apotheker daarvoor wat meer tijd zou uittrekken bij elke nieuwe patiënt, voorziet het RIZIV in een extra financiële tegemoetkoming. In de praktijk gebeurt deze standaardprocedure voor een eerste afgifte echter maar zelden, laat staan correct en volledig. Hoewel onze onderzoekers onbekende en dus nieuwe patiënten waren, stelden twee op de drie bezochte apothekers uit het Marcoumar-scenario zelfs geen enkele vraag! En bij de afgifte van de pil deden ze het nog slechter. Met zulke teleurstellende resultaten blijft het vaak gissen naar de toegevoegde waarde van de apotheker. ❤️

Ann Lievens en Daisy Van Lissum

MEER INFO

Raadpleeg onze databank voor generische alternatieven.

www.test-aankoop.be/geneesmiddel

WIJ EISEN

Voortgezette opleidingen én een controlesysteem

- Een apotheker moet meer zijn dan een vriendelijke verkoper. Wij willen dat de apotheker zijn rol als adviseur en zorgverlener dan ook serieuzer neemt. Hij moet meer vragen stellen, correct advies leveren en een actievere rol spelen in de bewaking van (mogelijk ernstige) interacties.
- Sinds april 2010 ontvangen apothekers een extra vergoeding voor de begeleiding bij de eerste aflevering van een geneesmiddel. Dit extra ereloon is volledig ten laste van het RIZIV, maar uit ons onderzoek blijkt dat apothekers dit extraatje soms zomaar opstrijken zonder dat de patiënt deftige begeleiding krijgt. Zolang dat niet goed gebeurt, stellen wij ons vragen bij deze vergoeding.
- Apothekers moeten op de hoogte blijven van innovaties en wetenschappelijke inzichten. Ze zijn echter niet verplicht om zich bij te scholen noch worden ze ervoor beloond wanneer ze dat wél doen. Nochtans is er nog ruimte om bij te leren. Verplichte permanente opleidingen zouden een antwoord kunnen bieden op de soms beperkte kennis.
- Er is een controlesysteem nodig dat de kwaliteit van de geleverde zorg meet. In Nederland ontwikkelde men wel al dergelijke kwaliteitsindicatoren, bijvoorbeeld voor veiligheid en patiëntgerichtheid. Hoog tijd dat België soortgelijke stappen onderneemt.